

УДК 726.6(477.81)

Міненко Т. – мол. наук. співробітник
відділу історії РОКМ**ПОКРОВСЬКА ЦЕРКВА СЕЛА ТАЙКУРИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРАЮ**

Подорожуючи Рівненщиною, не можна не завітати до Тайкур. Це мальовниче село розташоване у долині між численними пагорбами. Знаходяться Тайкури в 12 кілометрах від Рівного. Близькість їх до міста робить Тайкури цікавим історико-культурним туристичним об'єктом.

Походження назви села пов'язують із тим, що під час татарських набігів місцевий люд у покритих лісом горах між ущелинами знаходив таємний прихисток. Звідси і виникла назва *таємні гори* або *тай – гори* (слов. «тай» означає *таємно*), польською *tau – gory* [5; 763].

Перша писемна згадка про Тайкури датована 1528 роком [7; 130]. Власниками місцевості в різні часи були різні заможні родини – Кірдеї, Вишневецькі, Осолінські, Чолганські, Пепловські, Радзивілли, Турно, Мишковські, Ферзени, Іллінські, Гуляницькі та ін.

3 квітня 1614 року Ю.Вишневецький отримує для Тайкур від короля Сигизмунда III Магдебурзьке право. Тайкури стають містечком, в якому згодом будуються млин, завод з виготовлення паркету, розвивається цегельне виробництво, працюють крамниці.

На початку XVII ст. на кошти князя Вишневецького побудовано замок. У 1710 році поміщиком Лаврентієм Пепловським започатковано будівництво костелу св. Лаврентія. Залишки старого замку та костелу в Тайкурах можна побачити і сьогодні.

На особливу увагу заслуговує Свято-Покровська церква села, побудована в 1731 році як греко-католицький храм на кошти поміщика Яна Павла Пепловського.

Після того, як Волинь увійшла до складу Російської імперії, церква стає православною. Її освячують на честь Покрови Пресвятої Богородиці. Увесь час свого існування вона була діючою.

У 1992 році громада села вирішила перевести храм у підпорядкування Української Православної церкви Київського патріархату.

Свято-Покровська церква побудована з природного каменю – піщанистого вапняку місцевого походження та великоформатної плескатої цегли, гладкої з обох сторін.

За плановою та об'ємно-просторовою структурами церква належить до групи храмів, які відображають один з основних напрямів у культовому мурованому будівництві України XVII-XVIII ст. Це п'ятикамерний храм, у якого до центральної нави у напрямках, тотожних за сторонам світу, прилягають бічні рамена. Завдяки цьому утворюється хрещатий план. Вона має унікальну п'ятикутну, замість характерної для таких споруд шестикутної, форму плану південного, північного та східного рамен просторового хреста, чим утворює композицію незвичайних об'ємів. Така форма плану зумовила застосування оригінальної конструкції перекриття п'ятикутних рамен: хрещате склепіння поєднується з Г-подібною аркою.

Центральна частина споруди – майже квадратна в плані простора нава. У другому ярусі, за рахунок вузьких зрізаних граней, вона переходить у восьмигранник, перекритий восьмигранним зімкненим склепінням. Західне рамено – квадратний у плані притвор, перекритий хрещатим склепінням. На його другому ярусі, у трьох гранях влаштовано великі отвори з напівциркулярними перемичками. У ньому розташовано дзвіницю.

Середохрестя увінчане восьмигранним куполом із декоративною маківкою. Дзвіниця над притвором перекрита високим трисхилим дахом. Бічні рамена й апсида завершені п'ятигранними невисокими банями, що створюють виразний складний силует.

Другий ярус храму вирішений як об'єднання окремих замкнених камер, що поставлені щільно одна до одної і, по суті, є підбанниками верхів. Їх компактне розміщення забезпечило незвичне розташування вікон у вузьких зрізаних гранях центрального восьмигранника.

Конструктивний принцип відведення атмосферних опадів у місцях прилягання бічних рамен

до центрального об'єму повторює зразки дерев'яного культового будівництва [4; 111-113].

Висота церкви становить 25 метрів, ширина 18 м., довжина 18 м. Площа земельної ділянки під будівлею 245,8 м², під двором –1968, 3 м² [3]. В середині приміщення може вмістити до трьохсот осіб.

П'ять куполів храму символізують Ісуса Христа і чотирьох апостолів-євангелістів.

10 липня 1842 року сталася буря, якою ці куполи були розламані та знесені. Понад два роки, за браком коштів, єдиним захистом від негоди слугувало покриття із солом.

Пізніше куполи було відновлено, але коштів вистачило лише на чотири куполи з п'яти. І до нашого часу п'ятий купол Свято-Покровської церкви лишається умовним.

У 1882 році коштом прихожан у церкві проведено ремонтні роботи, під час яких поштукатурено й побілено стіни всередині та зовні, облаштовано новий дерев'яний іконостас. Витрати на ремонт церкви склали 600 карбованців [6].

Іконостас і в наш час складається з шести рядів ікон, мальованих на холстах наприкінці XIX ст. Найстарішою іконою тайкурської церкви є ікона «Христос Пантократор» (XVIII ст.).

У 2007 році всередині храм було розписано львівськими майстрами.

На церковному подвір'ї знаходиться могила священика Миколи Івановича Синеуцького, який найдовше прослужив у тайкурській церкві (26 років) і помер 1904 р. У 2011 році пам'ятник на могилі священика відреставрували.

Опрацювавши документи церковного архіву, вдалося встановити імена священиків Свято-Покровської церкви, починаючи з 1807 року:

1807-1828 рр. – Антоній Іоанович Ленчевський

1829 р. – Стефан Павловський (наглядаючий священик)

1830-1834 рр. – Лука Іоанович Іошковський

1835-1837 рр. – Іоан Подчашинський (наглядаючий священик із села Новосілки)

1838 р. – Семен Антонович Ленчевський

1838-1841 рр. – Семен Зіновієвич Ревінович

1842-1845 рр. – Серапіон Васильович Ганолулевич [1]

1846-1854 рр. – Миколай Григорович Гаськевич

1857-1875 рр. – Дмитро Федорович Ненадкевич

1876-1877 рр. – Костянтин Сильвестрович Олесницький

1878-1904 рр. – Микола Васильович Синеуцький

1905 р. – Олександр Павлович Олексієв

1907 р. – Яків Калістратович Трилеський

1909-1912 рр. – Микола Олексійович Лотоцький

1913 р. – Павло Володимирович Олександрович

1914-1915 рр. – Микола Олексійович Лотоцький

1915-1943 рр. – Олександр Феліксович Вагнер

1944-1945рр. – ієромонах Іоан Чирва

1945-1952 рр. – Андрій Павлович Кухарчук

1952-1953 рр. – Іоан Шевчук

1972-1980 рр. – Сакович Федір Леонтійович

1981-1984 рр. – Стасюк Микола Іванович

1986-1987рр. – Кіриченко Микола Васильович

1987 р. – Нечипорук Іван Миколайович

1988 р. – Кіриченко Микола Васильович

1989 р. – Сисонюк Віталій Григорович

1990-1995 рр. – Вячеслав Андрійович Панасюк

1995-1998 рр. – Ковальчук Юрій

1998-2001 рр. – Лук'янчук Анатолій

2002-2004 рр. – Чернявський Роман Богданович

3 2004 р. – до сьогодні – Станіславчук Андрій Анатолійович [2].

Перекази місцевих мешканців говорять про те, що церква в Тайкурах існувала на 100 років раніше від дати побудови сучасної. Зацікавленість цією інформацією привела до старого православного кладовища, яке донедавна вважалося козацьким через форму кам'яних хрестів. Кладовище розташоване неподалік церкви, на території земельної ділянки священика. У липні 2011 року було споряджено експедицію з метою його дослідження.

Упродовж трьох днів, починаючи від 12.07 по 14.07.2011 року, спільно зі старшим науковим співробітником Інституту дослідів Волині Рівненського обласного краєзнавчого музею О.Нагорнюком та старшим науковим співробітником відділу охорони культурної спадщини Рівненського обласного краєзнавчого музею О.Черницьким, було виявлено та розчищено 28 надгробків, проведено необхідні заміри, зафіксовано і нанесено точні місця їх розташування на карту.

Серед виявлених надгробків два безперечно доводять факт існування кладовища у XVII столітті. На них чудово збереглися написи, що дають інформацію про тих людей, що під ними поховані, а також збережені чіткі датування. Один датований 1615 роком, другий – 1695 роком. Якщо врахувати давню традицію ховати людей неподалік від церкви, можемо стверджувати, що церква в Тайкурах існувала вже у XVII столітті.

Вивчаючи документи церковного архіву, особливу увагу привернув екземпляр Анфологіону друкарні Львівського братства, датований 1651 роком. На перших сторінках книги зберігся унікальний дарчий напис чорнилом старо-слов'янською мовою. З напису зрозуміло, що ця книга – пожертва для церкви від Іоана Козака і його дружини за спокутування гріхів і має залишатися в церкві «...Святого Великомученика Георгія в мeste Тайкуре...» на віки.

Отже, розповідь про існування православної церкви раніше від заснування теперішньої Свято-Покровської підтвердилась. Це була Свято-Георгіївська церква. Імовірно, дерев'яна і під час однієї з пожеж згоріла.

Список використаної літератури

1. *Відомості (клірові, сповідні) Свято-Покровської церкви с. Тайкури за 1807-1945 рр.*
2. *Відомості про нарахування заробітної плати священикам Свято-Покровської церкви с. Тайкури за 1945-2011 рр.*
3. *Генеральний план Свято-Покровської церкви с. Тайкури Рівненського району Рівненської обл.*
4. *Годованюк О.М.* Монастирі та храми Волинського краю / О.М. Годованюк. – К.: Техніка, 2004. – 176 с.
5. *Теодоровичь Н.И.* Историко-статистическое описание церквей и приходоь Волынской епархии. Т. II. Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский. – Почаевъ, 1889. – 1120 с. Репринтне перевидання.
6. *ЦДІАК Ф. 442. – оп. 569 – спр. 51 – лист. 93.*
7. *Яковенко Н.М.* Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна). – К.: Наук. думка, 1993. – 416 с.

Резюме

Розглядається Свято-Покровська церква с. Тайкури, що в Рівненській області.

Ключові слова: церква, с. Тайкури, Рівненська область, дослідження.

Summary

Minenko T. Pokrov church of village of Taykuri as object of study of historikal heritage of edge

The Pokrov church of c. of Taykuri is examined, that in the Rivne region.

Key words: church, Taykuri, Rivne area, research.

Надійшла до редакції 15.07.2012 р.